

FRED BAHOVEC: SLOVENEK NA ALJASKI

Fred Bahovec je bil rojen v Ljubljani leta 1889. Ob koncu stoletja je oče odšel v Združene države, družina pa mu je leta 1900 sledila v Chicago. Tam se je Fred zaposlil kot natakarski vajenec in obenem obiskoval večerno šolo in Šolo za umetnost. Nato je delal v pralnici, lepil etikete na steklenice vina, postal strojniški vajenec, se prijavil v vojsko, kmetoval v zvezni državi Michigan, zgradil letalo in delal kot strojnik. Ko je prihranil nekaj denarja, se je skupaj s prijateljem podal na Aljasko. Tu se je preživil kot gozdni delavec, žagar, ribič, lovec na kožuhe, divjad in medvede, iskal je zlato, imel je trgovino z dragimi in poldragimi kamni in po njem so celo poimenovali goro na Aljaski. Njegovi spomini bodo izšli v Knjižnici Glasnika SED leta 1983.

NIVES SULIČ

FILMSKI KOTIČEK

ETNOLOŠKI FILMI GORIŠKIH SLOVENCEV V ITALIJI

Kmalu po otvoritvi fotografske razstave Brda nekdanj in danes, v Števerjanu, 8. februarja 1982, sem imel priložnost v ožjem krogu spoznati tudi filmsko dejavnost dveh glavnih iniciatorjev bodoče števerjanske muzejske zbirke. Silvan Pittoli bivši predsednik društva Briški grič) in Zdenko Vogrič (odbornik Zveze slovenskih kulturnih društev) sta mi pokazala nekaj svojih filmov, ki jih lahko prištevamo k skupni filmski dokumentaciji slovenske ljudske kulture.

Silvan Pittoli, *Izdelovanje „kaštele“*, 1981, 15 m, S 8 mm, barvni, nemi.

Film prikazuje zaključno fazo pletenja „kaštele“, velike pletene košare za prenašanje in shranjevanje sadja, kakršno še danes uporabljajo v Goriških Brdih. Posebej za film je „kaštelo“ izdeloval Pavle Vogrič (77), doma iz Števerjana.

Silvan Pittoli, *Trgatev v Števerjanu*, 1980, 60 m, S 8 mm, barvni, nemi.

Avtor je disciplinirano spremljal posamezne delovne postopke pri trgatvi, kot so: trganje grozdja, čiščenje sodov, mletje, pretakanje in prešanje grozdja. Iskal je take zorne kote in materiale, da bi trgatev izgledala bolj „starinsko“. Namesto plastičnih, ki jih danes uporabljajo, je dal trgačem lesene brente in škafe. Tudi čiščenje sodov je prikazal rekonstruirano – z „bolido“, posebej pripravljeno vrelo vodo za splakovanje sodov. Pri tem mu je pomagal Marko Hlede, vinogradnik iz Števerjana, ki tudi nastopa v filmu.

Zdenko Vogrič, *Fulja tete Angele, Velika noč 1976*, 60 m, S 8 mm barvni, nemi.

Film prikazuje pripravo značilne goriške velikonočne jedi – fulje. Pripravlja jo Angela Pavlin (82), bivša goriška gostilničarka, v svoji kuhinji v Gorici. Film do potankosti prikazuje pripravo te specialitete in je kot tak eden redkih slovenskih etnoloških filmov o prehrani. Razen filmsko podane recepture prikaže Vogrič tudi družinsko vzdušje ob velikonočni pojedini, kar daje filmu dodaten čar. Ker je izhodišče filma družinska kronika, film ni obremenjen z didaktiko in „strokovnostjo“, ampak je sproščen in iskren dokument gastronomskih dimenzij velikonočnega praznovanja slovenskih meščanov v Gorici.

Zdenko Vogrič, *Pust 1972 (Dol, Vrh)*, 1972, 105 m, S 8 mm, barvni, nemi.

Pustne šege doživljajo v našem času iz leta v leto izredno velike spremembe. Zato je eno desetletje oddaljeni pust pravi etnološki posladek, ki ga danes ne bi več zasledili v enaki podobi. Največ k temu pripomore improvizacijska domiselnost pustovalcev, ki niha z njihovim razpoloženjem, z vremenom, z življenjskim standardom, itd. Vogrič je odlično ujel pustovalsko „štimgungo“ v dveh kraških vaseh. V Dolu in na Vrhu vidimo značilni kraški šemski lik – Pepeljuharja in njegove spremljevalce, ki se s pustnimi vozovi vozijo od vasi do vasi. Vidimo nabiranje darov, veseljačenje, pustno kosilo in pustni ples. Vidimo tudi sprejem fantov v fantovsko družbo, cel ritual, poln „težkih“ šal na račun kandidatov. Vogrič je posnel tudi starega fanta, ki ima za pusta pravico plesati z vsemi dekleti. Film se konča na pepelnico, ko, že v mraku, pustovalci zažgejo Pusta.

Zdenko Vogrič, *Pust v Doberdolu*, 1975, 100 m, S 8 mm, barvni, nemi.

Spet prikaz pustnih dogodkov na goriškem Krasu. V Doberdolu pripravijo za pusta Pogreb strica Lovra. V torek nabiranje darov po hišah in razne norčije, v sredo pa velik pogrebni sprevod po vasi, stric Lovre na parah v gostilni, maša in sežig. Tudi v Doberdolu je Vogrič sproščeno ujel več posrečenih pustnih prizorov. Kljub vedno enakemu scenariju se pustovalsko dogajanje v Doberdolu spreminja in bogati v skladu z navdihom nosilcev pustnih vlog.

NAŠKO KRIŽNAR

4. MEDNARODNI FESTIVAL ETNOLOŠKEGA IN SOCIOLOŠKEGA FILMA CINEMA DU REEL, V PARIZU, OD 27. FEBRUARJA DO 7. MARCA 1982

V svetu se vse bolj uveljavljajo vizualne predstavitve znanstvenih dognanj, bodisi s pomočjo fotografije, filma ali televizije. Vsaka znanstvena panoga razvija vizualizacijo po svojem okusu, glede na potrebe in možnosti. Vizualni prikazi lahko služijo znanstvenikom kot pripomoček pri njihovem delu, lahko pa obogatijo ustno ali pismeno posredovanje informacij v učnem procesu na vseh stopnjah šolanja in v različnih načinih izobraževanja. Najbolj so seveda naklonjene vizualizaciji tiste znanstvene panoge, katerih glavni raziskovalni predmet je sedanost, nek sodoben družbeni ali materialni proces, ki ga ni potrebno rekonstruirati. Med njimi je na prvem mestu etnologija in v zadnjem času vsebolj tudi sociologija. Festival Cinema du reel (film realnosti, film stvarnosti) je gotovo ena najodličnejših manifestacij za iskanje in potrjevanje novih tendenc etnološkega in sociološkega filma.

Francija ima na tem področju veliko tradicijo. Njena zelo razvita neevropska etnologija, zlasti afriška, se je že zelo zgodaj posluževala filma kot dokumentarnega pripomočka. Osrednja osebnost francoskega etnološkega filma je Jean Rouch, „izumitelj“ posebne dokumentarne šole „cinema verite“, integralne sestavine francoskega novega vala v 60. letih. Pod Rouchem vplivom je francoski etnološki film posvečal več pozornosti cineastičnemu pristopu, kot druge šole tovrstnega filma v Evropi (npr.